

میزان استفاده از رساله عملیه

نویسنده:

منیره دهقان بنادکی

انتشارات مینوفر

Minufar.ir

مشهد مقدس ۱۳۹۵

سرشناسه: دهقان بنادکی، منیره، ۱۳۵۸.
عنوان و نام پدیدآور: میزان استفاده از رساله عملیه/
نویسنده منیره دهقان بنادکی.

مشخصات نشر: مشهد: مینوفر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص. جدول، نمودار.
فروست: معارف اسلامی، ۳۱۲۳.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۹۰-۹۳-۴
قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: دانشجویان - ایران - دیدگاه درباره اجتهاد و تقلید
رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ م ۹۷/۱۶۷ BP
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۱
شماره کتابشناسی ملی: ۴۵۶۰۵۷۹

نام کتاب:

میزان استفاده از رساله عملیه

نام نویسنده:

منیره دهقان بنادکی

ناشر: مینوفر

طراح و صفحه آرا: حسین افسر

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۵

قطع: وزیری

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۹۰-۹۳-۴

تمام حقوق چاپ و نشر این اثر محفوظ است.

مشهد مقدس: بلوار جلال آل احمد ۶۹ پ ۱۱۶، ص. پ: ۹۱۸۹۵ - ۱۷۵۵

همراه: ۰۹۳۵۲۱۶۴۷۵۵۳ تلفن و دورنگار: ۰۵۱-۳۸۳۲۳۵۵۳

سایت: www.minufar.ir ایمیل: minufar@yahoo.com

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
۹	 تعریف مفاهیم و اصطلاحات
۱۱	 فصل اول: مبانی و چهارچوب نظری
۱۳	 ۱-۲-۱ مبانی نظری
۱۴	 ۱-۲-۱ احکام فقهی
۱۵	 ۱-۲-۲ تاریخ فقه
۱۶	 ۱-۲-۳ ساختار کتاب‌های فقهی
۱۷	 ۱-۲-۴ سبک‌های فقهی
۱۷	 ۱-۲-۵ مکاتب فقهی
۱۸	 ۱-۲-۶ تاریخچه علم فقه
۱۹	 ۱-۲-۷ مذاهب مختلف در فقه
۲۰	 ۱-۲-۸ برجسته‌ترین دانشمندان اسلام در فقه
۲۲	 ۱-۲-۹ مهم‌ترین آثار فقهی
۲۶	 ۱-۲-۱۰ ادوار فقه شیعه را می‌توان به نه دوره تقسیم کرد
۲۹	 ۱-۲-۱۱ بررسی تاریخی رساله‌های عملیه
۳۳	 ۱-۲-۱۲ آغاز تاریخ فقه شیعه
۳۵	 ۱-۲-۱۳ رساله‌نویسی و نیازهای روز
۴۲	 ۱-۲-۱۴ جامعه مدرن
۴۲	 ۱-۲-۱۵ جایگاه سنت و تجدد در ایران
۴۸	 ۱-۳ چهارچوب نظری تحقیق
۵۶	 ۱-۴ مدل نظری پژوهش
۵۷	 ۱-۵ تعریف نظری و عملی متغیرها

۵۹	فصل دوم: روش شناسی.....
۵۹	روش اجرای پژوهش.....
۶۰	۱-۲ جمعیت آماری.....
۶۱	۲-۲ حجم نمونه و روش نمونه گیری.....
۶۲	۴-۲ روش تحقیق.....
۶۲	۵-۲ وسیله گردآوری داده ها.....
۶۲	۶-۲ روش استخراج.....
۶۵	فصل سوم.....
۶۵	تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
۱۲۵	فصل چهارم.....
۱۲۵	جمع بندی و نتیجه گیری.....
۱۲۶	۱-۴ یافته های تحقیق.....
۱۳۱	۲-۴ نتیجه گیری.....
۱۳۲	۳-۴ مشکلات و محدودیت های انجام تحقیق.....
۱۳۳	۴-۴ راهکارهای راهبردی و کاربردی.....
۱۳۶	۵-۴ راهکارهای مبتنی بر یافته های تحقیق.....
۱۳۹	پیوست ها.....
۱۴۵	منابع و ماخذ.....

مقدمه

"طی سالهای متمادی که بشر، جامعه انسانی می‌گذرد دین تنها گزینه‌ای است که تقریباً تمام انسانها را در اختیار خود داشت است. جدا از ماهیت‌های متنوع و مختلفی که دین در جهان داشته، تمامی مردم در ارتباط خود با جهان طبیعت و نیروهای موجود در آن اندیشه‌ای را برگزیده‌اند. دین در عرصه اجتماع سالهای متمادی حضوری چشمگیر داشت. روحانیون در کلیساها و در مساجد مسلمانان تمامی عرصه‌های زندگی بشری را در اختیار خود داشتند. آموزش و پرورش، اقتصاد، سیاست، تولید علم، اخلاق همگی در اختیار دین و شارعان آن بوده است. در اروپا با انقلاب صنعتی موج جدیدی از تفکر و حرکت غیر دینی بوجود آمد که دین را هر چه بیشتر از دخالت در امور مادی و طبیعی برحذر داشته و آن را محدود به عرصه خصوصی هر فردی نموده است. چگونه دین مسیحیت مشروعیت خود را در بین مسیحیان از دست داده و اروپاییان را در هرچه آسمانی کردن دین و مفهوم آن کشانده است؟ این سؤال را می‌توان در نوع تفکرات اروپاییان و عمل کلیسا و شرایط فکری و اقتصادی و فرهنگی اروپا جستجو نمود. ولی در حال حاضر اکثریت عظیمی از جوامع

بشری دارای دین می‌باشند و خود را ملزم به دستورات دینی می‌دانند. در خاورمیانه که مهد و محل تولد بزرگترین ادیان الهی می‌باشد، در اعصار مختلفی از تاریخ، چه در عرصه سیاست و چه در عرصه اقتصاد و همچنین در عرصه تولید علم بزرگترین واکنش بشری را در برابر دین می‌توان مشاهده نمود.^۱ هم اکنون استفاده از رساله و پیروی از مرجع تقلید به عنوان یکی از امور واجب برای شیعیان مطرح شده است. از سویی دنیای مدرن تحولات و دگرگونی‌های شگرفی را به خود دیده است تحولات در حوزه‌های ذهنی به تبع خود تحولات در عینیت را حاصل کردن گاهی مجدد به پیرامون و به خود انسان و حقوق و قوانین انسانی خصوصاً در اندیشی در بسیاری از ابعاد می‌باشد و اساساً باز اندیشی محصول دنیای مدرن و انسان مدرن می‌باشد نکته اساسی در این است که: محتوای رساله عملیه بر اساس آموزه‌های خود معرفت‌اندوزی که در اختیار آدمی قرار می‌دهد می‌تواند پاسخگوی سوالات جهان مدرن باشد و دغدغه‌های فکری انسان مدرن را به آرامش مبدل کند. بدیهی است اگر آموزه‌های دین متناسب با نیاز و مسایل انسان معاصر نباشد، گسست صورت می‌گیرد. از این رو ما باید به تغییر و تحولات بسیار سریع دنیای مدرن توجه کنیم و همگام با مسایل انسان مدرن، علوم اسلامی ما نیز پیشرفت کند، تا بتواند پاسخگوی نیازها باشد. اهمیت مساله مرجع تقلید، استفاده از رساله و جایگاه آن در بین دانشجویان امروز، ما را به تحقیق پیرامون این موضوع واداشت. بنابراین در تحقیق حاضر سعی می‌شود به این موضوع که آیا در بین دانشجویان، استفاده از رساله همچنان به عنوان یکی از منابع اصلی استخراج احکام دین مطرح است یا نه و آیا آنها محتویات رساله را منطبق با شرایط روز می‌دانند و آیا جوابگوی نیازهای آنها هست پرداخته شود. انگیزه انجام دادن این تحقیق

سوژه روز بودن این موضوع است. امیدوارم مفید باشد.

تعریف مفاهیم و اصطلاحات

اجتهاد: صاحب نظر شدن در امر دین^۱

فقه: در معنای لغوی به معنای دانستن یا فهمیدن است. ولی در اصطلاح، فقه به معنای ذیل آمده است:

۱- علم و آگاهی دقیق نسبت به علوم دین

۲- فقه به معنای علم و آگاهی نسبت به احکام دینی

۳- فقه به معنای علم فقه

فن فقه: فن استخراج و استنباط احکام از مدارک: کتاب قرآن، سنت، اجماع، عقل^۲

مرجع: کلمه مرجع در لغت، نام مکان به معنای محل رجوع است. از این رو در اصطلاح، به مجتهدی که نسبت به دیدار علم باشد و شرایط دیگری مانند پارسایی و آگاهی لازم از مسائل جهان اسلام را داشته باشد، مرجع می‌گویند.

تقلید: پیروی از مجتهد جامع الشرایط است. عمل به احکام دین طبق نظر مجتهد واجد شرایط را تقلید می‌گویند. در اصل به معنی پیروی است. پیروان وی است و در شریعت اسلامی به معنی اجرای حکمی است که مرجع تقلید بیان می‌کند. عمره گفته می‌شود تقلید در اصول دین جایز نیست و باید با تحقیق به آنها رسید، ولی در احکام افاضات اوقات باید از شخص متخصص که به او مجتهد جامع الشرایط یا مرجع تقلید می‌گویند تقلید نمود.

فقه سنتی: عبارت است از: اجتهاد و استنباط احکام دینی بر اساس روش بیش از هزار ساله علمای شیعه، به شیوه‌ای که در کتاب‌های آنان به یادگار مانده است.

آگاهی: "خبر، اطلاع، علم، معرفت" (فرهنگ معین)

۱- مظهری، ۱۳۷۲: ۹۷.

۲- feghlnahoghough.blogfa.com

طبقه اجتماعی: "طبقه اجتماعی به بخشی از جامعه اطلاق می‌شود که به لحاظ داشتن ارزشهای مشترک، منزلت اجتماعی معین، فعالیتهای دسته جمعی، میزان ثروت و دیگر دارایی‌های شخصی و نیز آداب معاشرت با دیگر بخشهای همان جامعه متفاوت باشد."^۱ یا در فرهنگ علوم اجتماعی آلن بیرو طبقه اجتماعی را چنین معرفی می‌کند: "مجموعه‌ای اشخاص یا گروه‌هایی که بعنوان یک واحد اجتماعی، در سلسله مراتب منظم جامعه به حساب می‌آیند؛ هر طبقه در جامعه پایگاه خاص دارد یعنی دارای منزلتی خاص است و در درون قشرین اجتماعی در سطحی مخصوص جای می‌گیرد."^۲ گی روشه نیز در کتاب خود طبقه اجتماعی را "مجموعه‌ای از واحدهای خانوادگی که سبک زندگی برابر و سطح زندگی مشابهی دارند و از سرانتهای آموزشی برابر و سطح معینی برخوردارند، تشکیل شده است با این روابط خانوادگی و نویشاوندی است که شخص متحمل مضیقه‌های اقتصادی شده و یا بالعکس از امتیازات و برتری برخوردار می‌شود. قشربندی شامل صورت‌های گوناگون سلسله مراتب است که از طریق افتراق افراد یا گروه‌هایی بر پایه معیارهایی مختلف نتیجه می‌گردد."^۳ پس می‌توان گفت طبقه اجتماعی، گروهی از افراد هستند که ارزشها و هنجارها و منزلت مشابه را در جامعه به حرت اختصاص داده و از سطح درآمدی مشابه و برابر برخوردارند.

۱- کونن، توبسی، ۱۳۷۵: ۲۳.

۲- بیرو، ساروخانی، ۱۳۷۵: ۳۴۳.

۳- گی روشه، وثوقی، ۱۳۷۶: ۲۱۲.